

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

Mikhail
İvanoviç
Adams

(1780-1838)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

Günümüzden on binlerce yıl önce Sibirya'da, Lena Nehri'nin açtığı vadilerden birinde, korkunç bir kar fırtınasının ortasındayız.

Aa!
Hava soğuk diye üşümek için
kürk mü giymiş bu filler
Peynir?

Ha ha ha!
Bunlar fil değil mamut Simitçiğim,
fillerle yakın akrabalar. Kürkleri
vücutlarının doğal örtüsü.

Mamutlar aniden bastırın tipiye, karların arasında buldukları otlarla beslendikleri sırada, bir dağın eteğindeki açık alanda yakalandı. Sürü güvenli bir yere doğru hızla koşmaya başladı.

Bak Peynirciğim, yavru mamutu
korumak için aralarına almışlar.
Tıpkı izlediğimiz belgesellerdeki
filler gibi.

Evet... Şu en arkadaki büyük
mamut biraz geride kaldı.

Bu gümbürtü de ne?

Eyyvah! Çiğ düşüyor!

İri gövdesine rağmen mamut, binlerce ton ağırlığındaki çiğ kütesinin karşısında çaresiz kalır... Sürü bir üyesini yitirmiştir.

Off! Yazık oldu koca mamuta.
Neden diğerleri kadar hızlı
koşamadı ki?

Bilmem ki. Belki hastaydı,
belki de çok yaşlıydı. Neyse ki sürünün diğer
üyeleri çiğdan kurtulmayı başardı.

Çiğ etkisiyle nehir yatağına kadar sürüklenen mamutun üzerini kaplayan kar örtüsü, zamanla buza dönüşür ve onu dış etkilerden uzun, ama gerçekten çok uzun bir süre boyunca koruyacak doğal bir derin dondurucu işlevi görür.

Yıllar yüzyılları, yüzyıllar çağları kovalar. Dünya Güneş'in çevresinde on binlerce kez döner.

İklimlerle birlikte kıtaların üzerinde egemen olan canlı türleri de değişir.

Yıl 1799. Sibirya'nın kuzeydoğusunda yerleşik bir kabilenin gözü pek avcılarının biri olan Schumakov, her ilkbaharda yaptığı gibi yine balık ve Ren geyiği avlamak ümidiyle Lena Nehri'nin kıyısında dolaşmaktadır.

Bu da nesi? Şu buz kütesinin içinde bir karaltı var ama tam göremiyorum.

Kocaman bir ayı sanki... Yoksa dev bir yaban domuzu mu bu?

Ya şunlar? Hayvanın dişleri mi? Hayır, hayır. Hiç bu kadar büyük dişli bir hayvan görmemişim. Bu eski çağlardan kalma bir canavar olsa gerek.

Fakat... Buz o kadar kalın ki... Nasıl çıkaracağım seni oradan?

İnanmıyorum! Avcı Schumakov bizim talihsiz mamutu mu buldu yoksa?

Öyle görünüyor.

Avcı Schumakov takip eden her ilkbaharda buz kütesini kontrole gelir. Her gelişinde onu biraz daha erimiş bulur. Beşinci gelişinde buz, on binlerce yıldır hapsettiği mamut gövdesini serbest bırakmıştır. Schumakov, mamutun dişlerini sırtlarını ve satmak üzere bölgedeki kürk ve boynuz tüccarına getirir.

Hoş geldin avcı Schumakov. Ne tür bir geyiğin boynuzu o sırtındakiler öyle?

İnanmayacaksın ama bunlar boynuz değil. Daha önce görmediğim bir yaratığın dişleri!

Mamut bir yana, hayatlarında fil de görmemiş anlaşılın bu insanlar Peynirciğim.

Görmezler tabii. Sibirya'da ne işi olur fillerin?

Erimiş bir buzulun içinde gizemli bir yaratık bulunduğu haberi kulaktan kulağa yayılır. Bilimsel bir araştırma için o dönemde Sibirya'da bulunan bitkibilimci Mikhail Ivanoviç Adams da haberi duyanlar arasındadır.

Hımm!
Neymiş bu gizemli yaratık acaba? Bahsedilen bölge buradan birkaç gün uzaklıkta. Gidip bir kontrol etmekte yarar var.

Hah! Ben de öykü neredeyse bitiyor, bilim insanımızla hâlâ tanışamadık diye düşünmeye başlamıştım.

Çıktı ortaya işte.

Ne yazık ki kalıntıya ulaştığında karşısına çıkan manzara iç açıcı değildir. Kendisini binlerce yıldır koruyan soğuk örtü eriyince hızla çürümeye başlayan mamut bedeni, açığta kaldığı kısa sürede bir de bölgedeki vahşi hayvanlar tarafından didik didik edilmiştir.

Öff. Kötü de kokuyordur o şimdi.

Sorma.

İncelemesinin sonunda Adams, kalıntının tarih öncesinde yaşamış, fili andıran bir hayvana ait olduğunu anlar. Dağınık halde bulunan kemikleri bir yapbozun parçaları gibi bir araya getirmeleri halinde bu hayvanın yaşadığı zamanda nasıl görüldüğünün aşağı yukarı anlaşılabilirliğini düşünür. Parçaları tek tek kayıt altına alır ve St. Petersburg'daki doğa tarihi müzesine ulaştırılmalarını sağlar.

Aa! Bulmaca gibi. Ne güzel! Şu dişleri filin-- fil değil, pardon, mamutun kafatasına yerleştirirsin önce...

Sonra şuradaki bacak kemikleriyle kalçayı...

Aslen bir bitkibilimci olan Mikhail Ivanoviç Adams, bu konu benim alanımın dışında demedi. Bilimsel sorumluluğunun gereğini yerine getirdi ve yok olmak üzere olan çok önemli bir kalıntının korunmasını sağlayarak doğa tarihinde eksik bir sayfanın tamamlanmasına ön ayak oldu.

Uzun çabalar sonunda bir araya getirilen kemikler sayesinde insanlar, soyları binlerce yıl önce tükenen bu görkemli varlıkları gözlerinde canlandırabilme olanağı buldular. "Adams mamutu" olarak adlandırılan bu iskelet, yeryüzünde artık var olmayan pek çok canlının bilimsel doğrulukla sergilenmesinin ilk örneğidir.

Dinozor iskeletleri gibi yani!

Haydi Simitçiğim, doğru bir doğa tarihi müzesine. Bakalım biz neler göreceğiz.